

Pélerin Lezing Medische Geschiedenis

Dinsdag 10 maart 2015

Laboratorium diagnostiek van malaria; een veelkleurige geschiedenis

Jan Peter Verhave, parasitoloog, ex-Radboud Medisch Centrum Nijmegen

Malaria, in de miasmatische betekenis van slechte lucht, werd gezien als de oorzaak van een aantal koortsende ziekten. Om die enigszins te kunnen onderscheiden was een getrainde klinische blik vereist.

Met de eerste ontdekkingen van infectieziekten ging men ook naar een andere oorzaak van de malaria ziekten zoeken. Na een aantal doodlopende wegen, was Laveran degene die in het bloed van patienten levende organismen zag. Het duurde lang voor de diagnostische waarde van zijn ontdekking in 1880 door sommige artsen werd onderkend en gepraktiseerd.

Men had een goede microscoop nodig en kleurstoffen. Malaria werd van de oorzaak van koorts, de naam van een bepaalde groep koortsende ziekten, veroorzaakt door een Plasmodium.

Een ander probleem was dat de Plasmodium parasieten zich voordeden in een verwarrende veelheid van vormen. Rond 1895 hadden onderzoekers vastgesteld dat het om meerdere soorten ging, die allemaal een verschillend ziektebeeld gaven, vaak ook in verschillende seizoenen van het jaar. En die verschillende soorten werden ook nog eens overgebracht door allerlei soorten muggen, maar wel allemaal behorend tot één geslacht, Anopheles (hoewel die cruciale kennis niet direct tot de laboratorium-diagnostiek bijdroeg).

We besteden aandacht aan de historische stappen van een aantal onderzoekers en artsen: Allard van der Scheer, Willem Schüffner, Robert Koch en Nicolaas Swellengrebel in vier kaders:

1. De Plasmodium soorten en hun onbegrepen eigenaardigheden
2. Malaria diagnostiek in Indië, waar iets groots werd verricht
3. Malaria diagnostiek in Nederland met een uitstapje naar syfilis
4. Malaria in Europa en daarbuiten: onuitroeibaar ?